จุฑาทิพย์ ภัทรวาท [1]

ลงวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2555 ที่มา : วารสารคนสหกรณ์ ฉบับที่ 16 Website: www.cai.ku.ac.th

สิ่งท้าทายของสหกรณ์ในการก้าวสู่การเป็น ประชาคมอาเซียน

ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคขบวนการสหกรณ์ และภาควิชาการ มีการจัดเวทีเสวนาในประเด็นของประชาคมอาเซียนกันมาก เวทีสัมมนาในครั้งนี้ก็เป็นอีกวาระหนึ่งที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาในแวดวงนักสหกรณ์และผู้เกี่ยวข้องจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่อง "สิ่งท้าทายของสหกรณ์ในการก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน" บทความฉบับนี้จึงจะกล่าวถึงสาระสำคัญที่เชื่อมโยงไปสู่กรอบแนวทางเชิงกลยุทธ์ของสหกรณ์ในการก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ซึ่งเป็นสิ่งท้าทายที่สหกรณ์ต้องพิสูจน์ในบริบทการเป็นองค์การธุรกิจฐานสังคม (Social Economy Enterprise) และเอกลักษณ์ของสหกรณ์ในมิติของการเชื่อมโยงเสาหลักด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นวิถีการทำงานตามหลักและวิธีการสหกรณ์ที่สืบทอดเจตนารมณ์มาจากผู้ริเริ่มการสหกรณ์

One Vision, One Identity, One Community

หนึ่งวิสัยทัศน์, หนึ่งเอกลักษณ์, หนึ่งประชาคม

[1]ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อมูลทั่วไปและบริบทที่เกี่ยวข้องในการก้าวไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียน

ภาคีประชาคมอาเซียน

ปัจจุบันโลกแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดินแดนระหว่างอินเดียกับจีนเป็นอีกภูมิภาคหนึ่งอยู่ในเป้าหมายที่ถูกจับตามอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นอัตลักษณ์ที่ได้รับการขนานนามว่า "อาเซียน (ASEAN)

เมื่อพูดถึงประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ประกอบด้วย 10 ประเทศ ได้แก่ ไทย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ บรูไน เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา

Indicators ตัวชี้วัด	Unit หน่วย	ปี พ.ศ. 2546	ปี พ.ศ. 2554
Total land area พื้นที่ทั้งหมด	Km^2 ตารางกิโลเมตร	4,435,670	4,435,670
Total population จำนวนประชากรทั้งหมด	Million ล้านคน	542.3	598.5
Gross domestic product at current prices ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ณ ราคาปัจจุบัน	US$ billion พันล้านเหรียญสหรัฐ	718.4	1,859.8
GDP growth อัตราเติบโตของรายได้ประชาชาติ	percent เปอร์เซนต์	5.4	7.4
Gross domestic product per capita at current prices ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัว ณ ราคาปัจจุบัน	US$ million ล้านเหรียญสหรัฐ	1,327	3,092.5
International merchandise trade การค้าระหว่างประเทศ	US$ billion พันล้านเหรียญสหรัฐ	824.5	2,042.8
Export มูลค่าการส่งออก	US$ billion พันล้านเหรียญสหรัฐ	452.5	1,070.9
Import มูลค่าการนำเข้า	US$ billion พันล้านเหรียญสหรัฐ	372.0	971.9
Foreign direct investments inflow เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่ไหลเข้า	US$ billion พันล้านเหรียญสหรัฐ	24.2	74.1
Visitor arrivals จำนวนนักท่องเที่ยว	million ล้านคน	38.4	72.3

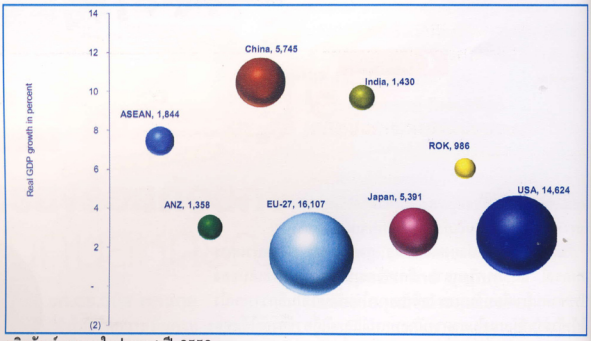
ข้อมูลทั่วไปของอาเซียน ปี 2546 และ 2554
ที่มา : สำนักงานเลขาธิการอาเซียน (2555)

คำขวัญอาเซียน

"หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งเอกลักษณ์ หนึ่งประชาคม"

ข้อมูลทั่วไปของประชาคมอาเซียน

ข้อมูลของสำนักงานเลขาธิการอาเซียน ในปี 2554 ชี้ให้เห็นขนาดของประชาคมอาเซียน ซึ่งเป็นภาพรวมของภาคี 10 ประเทศรวมกัน ดังนี้ จำนวนประชากรทั้งหมด 598 ล้านคน พื้นที่รวม 4.4 ล้านตารางกิโลเมตร มีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ณ ราคาปัจจุบัน คิดเป็นมูลค่า 1.8 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ หรือใหญ่เป็นอันดับสามรองจากสหรัฐอเมริกา และประชาคมเศรษฐกิจยุโรปมีอัตราการเจริญเติบโตของ GDP อยู่ที่ร้อยละ 7.4 มูลค่าการค้าระหว่างประเทศ 2 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่ไหลเข้ามีมูลค่า 74,000 ล้านเหรียญสหรัฐ และมีจำนวนนักท่องเที่ยว 72 ล้านคน โดยจะสังเกตเห็นว่าอัตราการขยายตัวด้านประชากร และเศรษฐกิจ โดยเปรียบเทียบระหว่างปี 2546-2554 อยู่ในอัตราที่สูงมาก

ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ปี 2553
ที่มา : สำนักงานเลขาธิการอาเซียน (2555)

ความเป็นมาของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน[2]

อาเซียน (ASEAN) หรือสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2510 ในระยะแรกมีสมาชิก จำนวน 6 ประเทศ ได้แก่ บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ต่อมามีสมาชิกเพิ่มอีก 4 ประเทศ คือ กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสันติภาพในภูมิภาค เพื่อความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม และได้มีการขยายความร่วมมือด้านการค้าระหว่างกัน โดยการจัดตั้งเป็นเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) เมื่อปี 2535 ในปี 2546 อาเซียนได้มีการกำหนดทิศทางความร่วมมือไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ภายในปี 2556 ภายใต้กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) เพื่อเป็นกรอบแนวทางการพัฒนาไปสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ประชาคมความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Security Community) ประชาคม

[2] กลุ่มพหุภาคีสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ "ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีความสำคัญอย่างไร". 15 มี.ค. 2554

การประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 8

การประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 9

การประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 12

การประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 13

การประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 14

สังคมและวัฒนธรรม (ASEAN Socio-Cultural Community) และ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community)

พัฒนาการของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

แนวคิดการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้มีความชัดเจนมากขึ้นในคราวการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 8 เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ซึ่งผู้นำอาเซียนได้เห็นชอบในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานเพื่อไปสู่เป้าหมาย AEC โดยคณะรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนได้มอบหมายให้มีการศึกษารูปแบบและแนวทางการเป็น AEC

ในคราวการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 9 เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2546 ณ เกาะบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย ได้มีการประกาศแถลงการณ์บาหลี (Bali Concord II) เพื่อแสดงเจตนารมณ์ที่จะนำอาเซียนไปสู่การเป็น AEC ภายในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งประกอบด้วยการดำเนินงานหลัก 3 ด้าน ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยในด้านเศรษฐกิจจะเป็นไปเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนและคานอำนาจทางเศรษฐกิจของประเทศที่มีศักยภาพในภูมิภาคเอเชีย อาทิ จีน อินเดีย

ต่อมาในคราวการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 12 เมื่อเดือนมกราคม 2550 ณ ประเทศฟิลิปปินส์ อาเซียนได้เห็นชอบที่จะเร่งรัดการจัดตั้ง AEC จากเดิมในปี พ.ศ. 2563 มาเป็น ปี พ.ศ. 2558 โดยได้ลงนามในปฏิญญาเซบูว่าด้วยการเร่งรัดการจัดตั้งประชาคมอาเซียนในปี 2558 (Cebu Declaration on the Acceleration of the Establishment of an ASEAN Community by 2015)

ในคราวการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 13 ระหว่างวันที่ 19-22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ณ ประเทศสิงคโปร์ ผู้นำอาเซียนได้ร่วมลงนามในปฏิญญาว่าด้วยแผนงานการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (Declaration of the

ธนาคารแห่งประเทศไทย

ASEAN Economic Community Blueprint) โดยมีประเด็นสำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ แผนงานเพื่อจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint) และตารางกิจกรรม เชิงกลยุทธ์[3] (Strategic Schedule)

ในคราวการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 14 อำเภอชะอำ จ.ประจวบคีรีขันธ์ ประเทศไทย ระหว่างวันที่ 28 กุมภาพันธ์ – 1 มีนาคม 2552 มีการรับรองแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมในการเป็นประชาคมอาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง และได้มอบหมายให้คณะรัฐมนตรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจัดทำแผนการดำเนินงานที่มุ่งส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเข้ากับห่วงโซ่การผลิตต่าง ๆ และเห็นชอบที่จะพัฒนาความคิด ความรู้สึก และการมองเห็นคุณค่าและหลักการของอาเซียนแก่ประชาคม

อุตสาหกรรมรายย่อย

ประเด็นท้าทายสำหรับประเทศไทยในการก้าวสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ภายใต้แนวคิดการเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน (Single Market) ภายใต้ประชากรกว่า 2 พันล้านคน ย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของประเทศไทยที่ย่อมส่งผลกระทบต่อเนื่องตั้งแต่ระบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งต้องคำนึงถึงการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจในมิติต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ในที่นี้จะได้กล่าวถึงประเด็นท้าทายในมุมมองของภาคส่วนเศรษฐกิจด้านต่าง ๆ ดังนี้

ประเด็นท้าทายในภาคการเงิน

นับตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมาจะเห็นว่าเศรษฐกิจโลกเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก อันเนื่องมาจากผลกระทบของวิกฤตสินเชื่อ Sub-Prime การเปิดเสรีภายใต้กรอบ WTO ทำให้เกิดการแข่งขันอย่างรุนแรง ดังนั้น ในแนวทางของการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนก็เป็นประเด็นท้าทายที่ไทยต้องหันมาพิจารณาในสถานการณ์ที่ต้องเผชิญดังนี้

การเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรีมีมากขึ้น อาจส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงด้านเงินทุนเคลื่อนย้ายเข้า-ออก และความผันผวนของค่าเงิน จึงต้องมีกลไกการกำกับดูแลด้านการเงิน โดยเฉพาะด้านเงินทุนเคลื่อนย้าย

มาตรฐานที่แตกต่างกันของสถาบันการเงินในประเทศกลุ่มอาเซียน

[3] ดูรายละเอียดจากสำนักงานมาตรการทางการค้า กรมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

ข้อมูลจากงานวิจัยการศึกษาตลาดการเงิน (ศศิพันธ์ พรรณรายน์, 2554) ชี้ให้เห็นว่าสถาบันการเงินในกลุ่มประเทศอาเซียน อาจจำแนกได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) สถาบันการเงินที่เป็นธนาคาร (2) สถาบันการเงินที่มิใช่ธนาคาร และ (3) สถาบันการเงินที่เกี่ยวข้องกับตลาดทุน ประกอบด้วย นายหน้า ผู้ค้ำประกัน และกองทุนเพื่อการลงทุน โดยสถานการณ์ปัจจุบันนั้น ธนาคารเป็นสถาบันการเงินที่สำคัญที่สุดในอาเซียน และเป็นสถาบันการเงินที่ครองตลาดมากที่สุด โดยมีสินทรัพย์เป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 82 ของสินทรัพย์ทางการเงินทั้งหมดของอาเซียน นอกจากนั้นยังพบว่า ธนาคารพาณิชย์ที่สำคัญเป็นของรัฐ เช่น ในอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ พม่า ไทย ลาว และเวียดนาม มีเพียงมาเลเซียและบรูไน ที่ไม่มีธนาคารที่เป็นของรัฐ โดยพบว่า ส่วนใหญ่ธนาคารพาณิชย์ในอาเซียนถูกกำกับดูแลโดยธนาคารกลาง ยกเว้น ธนาคารพาณิชย์ในสิงโปร์ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบกำกับธนาคารพาณิชย์ คือ Monetary Authority และกรณีของบรูไน คือ กระทรวงการคลัง

สำหรับสถาบันการเงินภาคประชาชน (Microfinance) ความสำคัญมากในประเทศพัฒนา น้อย เช่น ลาว กัมพูชา อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ซึ่งสถาบันการเงินเหล่านี้จดทะเบียนภายใต้การกำกับดูแลของ ธนาคารกลาง

การเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงาน รวมทั้งเงินทุนเสรีนั้น ต้องมีการเตรียมการปรับปรุงระเบียบภายในประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายการค้า การลงทุน อีกทั้งเตรียมหามาตรการในการป้องกันเรื่องการฟอกเงิน ความปลอดภัยในการทำธุรกรรมทางการเงิน โดยเฉพาะธุรกรรมผ่านระบบการโอนเงินแบบ Online โดยประเด็นสำคัญ คือ การมีหน่วยงานและมาตรการป้องกันผลกระทบที่มีต่อสถาบันการเงินไทย อันมีสาเหตุมาจากมาตรฐานที่ต่างกันในการทำธุรกรรมการเงินของสถาบันการเงินในกลุ่มอาเซียน

ประเด็นท้าทายในภาคอุตสาหกรรม

การพัฒนาอุตสาหกรรมไทยที่ผ่านมา เน้นไปที่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจเป็นหลักมากว่าให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่สอดคล้องกับศักยภาพและทรัพยากรที่อยู่ในประเทศ จึงทำให้มีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและความต้องการของตลาดโลก

ดังนั้น เพื่อเป็นการเตรียมการรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จึงควรมุ่งแสวงหา

การส่งออกข้าว

การส่งออกยางพารา

ปั๊มน้ำมัน

[4] กระทรวงอุตสาหกรรม. "แผนแม่บทกระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ. 2553-2557, ธันวาคม 2552.

แนวทางการพัฒนาใหม่ ๆ โดยปรับเปลี่ยนจาก
การใช้ปัจจัยการผลิต (ที่ดิน แรงงาน ทุน) เป็น
ตัวขับเคลื่อนการเจริญเติบโต (Factor driven
growth) หันมาสร้างสรรค์คุณค่าและมูลค่าโด
เน้นที่การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (Creativity
driven growth) ให้แก่กลุ่มอุตสาหกรรมที่มีความ
สามารถและมีศักยภาพ

การศึกษาของกระทรวงอุตสาหกรรม
ชี้ให้เห็นโอกาส และอุปสรรคอุตสาหกรรมไทย ดัง

โอกาส

1) ประเทศสมาชิกอาเซียนมีพรมแดนติด
กัน มีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึง มีสินค้าและบริการ
สามารถเสริมกันได้ โดยการเคลื่อนย้ายปัจจัยการ
ผลิตอย่างเสรี และลดอุปสรรคที่มิใช่ภาษี อันจะ
ทำให้ผู้ประกอบการไทยสามารถใช้วัตถุดิบภายใน
กลุ่มประเทศสมาชิก

2) ความต้องการวัตถุดิบด้านอาหา
พลังงาน และวัสดุทดแทนสิ่งสังเคราะห์ ซึ่
ธนาคารโลกคาดการณ์ไว้ว่าในอีก 20 ปีข้างหน้
ความต้องการอาหารจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 50 จา
ปัจจัยด้านการเพิ่มขึ้นของประชากรโลก จึงนับ
เป็นโอกาสของอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปของ
ไทย

3) วิวัฒนาการด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้แก่
Bio-technology, material Technology, Nano-
technology อีกทั้ง Information Technology
เปิดโอกาสให้มีการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อ
สนองตอบความต้องการของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น
และวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Product Life Cycle)
จะสั้นลง สถานการณ์ดังกล่าว ไทยจึงจำเป็น

"การตระหนักรู้ เกี่ยวกับคุณค่า และหลักการอาเซียน"

ต้องมีองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นธรรม รวมทั้งการผสมผสานการใช้เทคโนโลยีร่วมกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างเอกลักษณ์และคุณค่าของสินค้าและบริการ การมีความเข้าใจในเรื่องการจดลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตรตลอดจนกลไกการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องเตรียมความพร้อมแก่ประชาชนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมทุกระดับ

อุปสรรค (ภัยคุกคาม)

1) มาตรการรองรับปัญหา "ภาวะโลกร้อนและปัญหาความยากจน" ซึ่งประชาคมเศรษฐกิจโลกให้ความสนใจและเป็นจุดเริ่มต้นของการลงนามในคำมั่นสัญญาต่าง ๆ อาทิ พิธีสารเกียวโต ในคราวการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2540 ซึ่งส่งผลต่อการปรับตัวของภาคอุตสาหกรรมไทยในด้านของการปรับปรุงมาตรฐานสิ่งแวดล้อมและโครงสร้างของภาคอุตสาหกรรมที่ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนั้น ในกลุ่มประเทศอเมริกาและประชาคมยุโรป ได้มีข้อกำหนดด้านมาตรฐานสิ่งแวดล้อม มาตรฐานด้านแรงงาน และมาตรฐานเกี่ยวกับความปลอดภัยของผู้บริโภค

2) ประเทศไทยนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 49 ของพลังงานที่ใช้ในประเทศไทย คิดเป็นมูลค่าน้ำมันดิบสูงถึง 1.1 ล้านล้านบาท ทำให้เกิดการเสียเปรียบในแง่เศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขัน โดยข้อมูลจากสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ชี้ว่า ประเทศที่มีการพัฒนาระดับสูง อาทิ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และสิงคโปร์ มีความพยายามลดการใช้น้ำมันดิบและถ่านหิน และหันมาใช้พลังงานทางเลือกและพลังงานหมุนเวียนที่สามารถนำกลับมาใช้ได้ใหม่ (Renewable Energy) เช่น พลังงานน้ำ พลังงานลม พลังงานจากแสงอาทิตย์ และพลังงานจากขยะชีวมวลมากขึ้น ในขณะที่ประเทศไทยถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มประเทศที่ยังคงมีการขยายตัวการใช้พลังงานตากน้ำมันดิบและถ่านหินมากขึ้น และลดการใช้พลังงานทางเลือกลง ซึ่งในสถานการณ์ที่พลังงานน้ำมันมีปริมาณลดลงและราคาสูงขึ้น ย่อมส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการแข่งขันของภาคอุตสาหกรรมไทยอย่างแน่นอน

แนวทางการปรับตัวของภาคอุตสาหกรรม[5]

แนวทางสำหรับมาตรการและกลไกในการเตรียมการเพื่อการก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่ทางกระทรวงอุตสาหกรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำเสนอที่สำคัญ มีดังนี้

[5] ดูรายละเอียดใน "แผนแม่บทกระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ. 2553-2557. กระทรวงอุตสาหกรรม, 2552

[6] ดูรายละเอียดใน (ร่าง) แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559). กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2554

การปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตทั้งด้านแรงงาน เทคโนโลยี รวมทั้งการเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน การเตรียมความพร้อมด้านสาธารณูปโภคและระบบโลจิสติกส์เพื่อรองรับการลงทุนจากต่างประเทศ ปรับปรุงกระบวนการผลิตในด้านการบริหารจัดการ การจัดหาวัตถุดิบราคาถูก และมีคุณภาพ

การปรับโครงสร้างภาษี ที่เอื้อต่อผู้ประกอบการไทย

ส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายการผลิต (Production Network) เพื่อให้เกิด Economy of Scale และความสามารถในการแข่งขัน

ปรับปรุงแก้ไขกฎ ระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการผลิต และการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม ศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับตลาด

การศึกษาความเป็นไปได้ในการย้ายฐานการผลิตไปยังแหล่งผลิตที่มีจุดแข็งมากกว่า การศึกษาความเป็นไปได้ในการตั้งธุรกิจเกี่ยวกับแรงงานเพื่อลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานฝีมือ เจาะตลาดคู่ค้าในอาเซียน ภายใต้ FTA เพื่อสร้างความได้เปรียบทางภาษี

จัดให้มีกองทุนช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้า (Adjustment Fund) เร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งด้านการขนส่ง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ระบบเตือนภัย และระบบควบคุมมาตรฐาน

ประเด็นท้าทายในภาคการเกษตร

สถานการณ์ทั่วไปในภาคการเกษตรไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรเป็นอันดับที่ 8 ของโลก รองจากสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา บราซิล แคนาดา จีน อาร์เจนตินา และอินโดนีเซีย สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ **ข้าว ผลิตภัณฑ์ยางธรรมชาติ ปลา ผลิตภัณฑ์กุ้ง ผลิตภัณฑ์ผลไม้ ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง และผลิตภัณฑ์จากเนื้อไก่** โดยสินค้าเกษตรส่งออกของไทยมีการพัฒนาคุณภาพ และรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ทำให้มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นจาก 5 แสนล้านบาท ในช่วงเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) มาเป็น 1 ล้านล้านบาท ในช่วงเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)

อย่างไรก็ตาม สัดส่วนการส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ มีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 21.34 ในช่วงเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เป็นร้อยละ 17.63 ในช่วงเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 สาเหตุสำคัญเนื่องจากภาวะการแข่งขันในตลาดโลกสูง ประกอบกับต้นทุนการผลิตของไทยสูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศผู้ส่งออ
รายสำคัญ เช่น เวียดนาม และจีน นอกจากนี้
ยังพบว่า โครงสร้างการส่งออกสินค้าเกษตรไท
เปลี่ยนไปจากเดิม จากข้าวที่เคยเป็นสินค้าส่งออ
อันดับหนึ่งและมันสำปะหลังเป็นอันดับสอง กลั
กลายมาเป็นยางพาราสร้างรายได้ให้แก่ประเทศมา
ขึ้น โดยไทยกลายเป็นผู้ผลิตและส่งออกยางร
ควันและน้ำยางข้นรายใหญ่อันดับ 1 และยางแท่
เป็นอันดับ 2 ของโลก สำหรับเหตุปัจจัยสำคั
ที่ไทยส่งออกข้าวได้น้อยลง เนื่องจากพฤติกรร
ผู้บริโภคหันไปบริโภคสินค้าทดแทน กอปรกั
คู่แข่งทางการค้า เช่น เวียดนาม และอินเดี
สามารถขยายตลาดและช่วงชิงส่วนแบ่งการตลา
ข้าวไทยไปได้ส่วนหนึ่ง นอกจากนั้น ยังพบว่าเกิ
จากปัญหาเศรษฐกิจซบเซาในภูมิภาคยุโรป ทำใ
ประเทศแถบอาฟริกา ซึ่งเป็นประเทศผู้นำเข้าร
ใหญ่ของไทยที่ใช้เงินยูโรในการค้าชะลอการนำเข้
ในด้านการนำเข้าสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ของ
ไทยส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิ
อาหารแปรรูปต่าง ๆ ปัจจัยการผลิต ได้แก่ ปุ๋
อาหารสัตว์ ถั่วเหลือง ฝ้ายดิบ และปุยฝ้าย น
และผลิตภัณฑ์นม โดยมีมูลค่านำเข้าเพิ่มขึ้นใ
ช่วงเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และแผ
พัฒนาฯ ฉบับที่ 10 จาก 2 แสนล้านบาท เป็
3 แสนล้านบาท ตามลำดับ

ประเด็นการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกขบวนการสหกรณ์ไทย / ประเด็นการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในขบวนการสหกรณ์ไทย	โอกาส : Opportunity ภัยคุกคาม : Threats บริบทของประชาคมอาเซียนมีความคล้ายคลึงกับบริบทของขบวนการสหกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับมิติเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่ต้องเริ่มด้วยการปลุกจิตสานึก ปรับกระบวนทัศน์และมี Roadmap การทางานสู่เป้าหมายร่วมกันอย่างมีแบบแผน	ภัยคุกคาม : Threats ความเหลื่อมล้าของประเทศภาคีในประชาคมในด้านความมั่นคงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
จุดแข็ง : Strength ขบวนการสหกรณ์ไทยมีบทบาทการดาเนินงานอยู่ในภาคการเงิน ภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ และมีทุนทางเศรษฐกิจกว่า 1 ล้านล้านบาท มีทุนทางสังคมในรูปของเครือข่ายความร่วมมือเป็นขบวนการสหกรณ์ในกลุ่มประชากรกว่า 10 ล้านคน	ประเด็นยุทธศาสตร์ : SO ใช้กลไกการสหกรณ์เป็นยุทธศาสตร์ในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนในกลุ่มของผู้มีศรัทธาและเชื่อมั่นในคุณค่าสหกรณ์	ประเด็นยุทธศาสตร์ : ST ปรับโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการใช้สหกรณ์เป็นกลไกในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ได้แก่ กฎหมาย นโยบายรัฐ หน่วยงานส่งเสริม มาตรการส่งเสริม และการให้การเรียนรู้ที่เข้าถึงประชาชนในเรื่องสหกรณ์และประชาคมอาเซียน
จุดอ่อน : Weakness • ระบบธุรกิจสหกรณ์ยังขาดความเชื่อมโยงการดาเนินงานตลอดโซ่อุปทาน • ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องยังขาดกระบวนทัศน์ในประเด็นความเชื่อมโยงมิติเศรษฐกิจ สังคม-วัฒนธรรม ในการสร้างเครือข่ายธุรกิจ เครือข่ายสังคม และเครือข่ายวัฒนธรรม ในความเป็นองค์รวมภายใต้บริบทของสหกรณ์ที่มีอัตลักษณ์ของการเป็นองค์การธุรกิจฐานสังคม	ประเด็นยุทธศาสตร์ : WO กาหนดเป็น Agenda ของสหกรณ์ และจัดทา Roadmap เพื่อการยกระดับธุรกิจสหกรณ์ในการเชื่อมโยงโซ่อุปทานกับภาคีพันธมิตร เพื่อสร้างความสามารถในธุรกิจสหกรณ์และการนาประโยชน์สู่สมาชิกตามอัตลักษณ์ของการเป็นองค์การธุรกิจฐานสังคม	ประเด็นยุทธศาสตร์ : WT ปฏิรูประบบการเรียนรู้แก่ประชาชนและผู้นาสหกรณ์ในทุกระดับเพื่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจและมีสมรรถนะในการเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนภายใต้กลไกของการสหกรณ์อย่างทั่วถึง

แนวทางการเตรียมความพร้อมของภาคการเกษตรไทย[6]

- แนวทางการเตรียมความพร้อมของภาคการเกษตรไทย ภายใต้แผนพัฒนาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในช่วงเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 นั้น ได้เสนอแนวทางในเชิงรุกไว้ 6 ประการ ดังนี้

- การหาแหล่งวัตถุดิบที่มีราคาถูกในประชาคมอาเซียน

- การศึกษาสนิยมและความต้องการของผู้บริโภคในประชาคมอาเซียน

- การศึกษาความเป็นไปได้ในการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอาเซียนที่เหมาะสม การใช้ประเทศในกลุ่ม CLMV (กัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม) เป็นฐานการส่งออกไปนอกประชาคมอาเซียน

- การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ในภูมิภาค โดยทำให้สะดวกและมีราคาถูก

- การเจาะตลาดคู่ค้าของอาเซียน

ประเด็นท้าทายของขบวนการสหกรณ์ไทย

มองทะลุบริบทของประชาคมอาเซียน

ประชาคมอาเซียน เป็นเป้าหมายของการรวมตัวกันของประเทศสมาชิกอาเซียนที่มี 10 ประเทศ เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและขีดความสามารถการแข่งขันของอาเซียน ในเวทีระหว่างประเทศ ตลอดจนการเสริมพลังซึ่งกันและกันในการรับมือกับปัญหาใหม่ ๆ ในระดับโลกที่ส่งผลกระทบกับภูมิภาคอาเซียน อาทิ **เสถียรภาพการเงิน ความยากจน ความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน การศึกษา สุขภาวะ วิกฤตสิ่งแวดล้อมและภัยพิบัติ การลดช่องว่างการพัฒนาประชาคมการเมืองและความมั่นคง**

ภายใต้คำขวัญประชาคมอาเซียน หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งเอกลักษณ์ หนึ่งประชาคม นั้น โครงสร้างของอาเซียนภายใต้กฎบัตรอาเซียน ประกอบด้วย 3 เสาหลัก คือ การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 มกราคม 2552 และมีผลอย่างสมบูรณ์ในปี 2558 และมีประเด็นที่ต้องทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ ดังนี้

การเป็นตลาดและฐานการผลิตร่วม

การเป็นประชาคมที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง

การเป็นประชาคมที่มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกันและเสมอภาค

การเป็นประชาคมที่บูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลกได้อย่างสมบูรณ์ ได้แก่ การปรับนโยบายเศรษฐกิจ การสร้างเครือข่ายการผลิต-จำหน่าย การจัดทำ FTA กับประเทศนอกกลุ่ม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1

ใช้กลไกการสหกรณ์เป็นยุทธศาสตร์ในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนในกลุ่มของผู้มีศรัทธาและเชื่อมั่นในคุณค่าสหกรณ์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2

ปรับโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการใช้สหกรณ์เป็นกลไกในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3

จัดทำ Roadmap เพื่อการยกระดับธุรกิจสหกรณ์ด้วยการเชื่อมโยงพันธมิตรภายใต้โซ่อุปทานกับภาคีพันธมิตร เพื่อสร้างความสามารถในธุรกิจสหกรณ์และการนำประโยชน์สู่สมาชิกตามอัตลักษณ์ของการเป็นองค์การธุรกิจฐานสังคม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4

ปฏิรูประบบการเรียนรู้แก่ประชาชนและผู้นำสหกรณ์ในทุกระดับเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและมีสมรรถนะในการเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนภายใต้กลไกของการสหกรณ์อย่างทั่วถึง

กรอบแนวคิดและแนวทางการขับเคลื่อนระบบสหกรณ์ก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน

เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีความเข้าใจในความเชื่อมโยงและปรับวิธีคิดในการนำพาขบวนการสหกรณ์ไทยก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียนอย่างมีแบบแผนเพื่อการนำประโยชน์สู่สมาชิกตามบริบทของสหกรณ์ โดยจะเริ่มต้นจากการตั้งคำถามที่ต้องการคำตอบ การวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อเชื่อมโยงไปสู่กรอบแนวทางเชิงกลยุทธ์ของขบวนการสหกรณ์ในการก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน

คำถามที่ต้องการคำตอบ

สมาชิกสหกรณ์จะสามารถเข้าถึงและเข้าใจในเรื่องคุณค่า หลักการ และแนวปฏิบัติตนในการก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียนได้อย่างไร โครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในการส่งเสริมสนับสนุนให้การสหกรณ์สามารถนำคุณค่าในสามเสาหลักได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เพื่อการยกระดับความสามารถแก่ระบบสหกรณ์ เพื่อการก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ควรเป็นอย่างไร และมีกรอบทิศทางการขับเคลื่อนอย่างไร จึงจะทันเหตุการณ์

รูปแบบธุรกิจสหกรณ์ที่เหมาะสมในการก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ควรเป็นอย่างไร จึงจะสามารถธำรงรักษาประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมแก่เกษตรกรและผู้ประกอบการรายย่อยตามบริบทของสหกรณ์ที่เป็นองค์กรเศรษฐกิจฐานสังคม ที่สืบทอดมาจากผู้ริเริ่มการสหกรณ์

การวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนการสหกรณ์สู่ประชาคมอาเซียน

ในที่นี้จะได้เสนอกรอบการวิเคราะห์โอกาส ภัยคุกคาม จุดแข็ง และจุดอ่อนของขบวนการสหกรณ์ไทย ภายใต้สถานการณ์ของการก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน เพื่อการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนการสหกรณ์สู่ประชาคมอาเซียน ดังรายละเอียดในตาราง

ตาราง SWOT Matrix Analysis เพื่อการกำหนดแนวทางเชิงกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนการสหกรณ์สู่ประชาคมอาเซียน

แผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการสหกรณ์ก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน

จากการวิเคราะห์ให้เห็นสถานการณ์ความเชื่อมโยงในมิติต่าง ๆ ของการเป็นประชาคมอาเซียน จะเห็นได้ชัดเจนแล้วว่า ความสำเร็จของการเป็นประชาคมอาเซียน ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ส่วนที่สำคัญ คือ **ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมนั้น** จำเป็นต้องให้ "ประชาชน" เป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนและที่สำคัญประชาชนต้องเข้าใจและเข้าถึงปณิธานของประชาคมอาเซียน "หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งเอกลักษณ์ หนึ่งประชาคม" ในมุมมองของนักวิชาการด้านสหกรณ์ ตระหนักเห็นค่า "คุณค่าสหกรณ์" จะสามารถนำมาใช้ปลุกจิตสำนึกแก่ประชาชน ส่วนหลักและวิธีการสหกรณ์ที่เป็นแบบแผนการทำงานร่วมกันเพื่อการบรรลุเป้าหมายร่วมของการเป็นประชาคมอาเซียน ให้เกิดสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อีกทั้งจะช่วยให้เกิดความมั่นคงในที่สุด

จากการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาในมิติของความเป็นพลวัตนั้น ได้นำมาซึ่งประเด็นยุทธศาสตร์หลัก 4 ประการ เพื่อการขับเคลื่อนการสหกรณ์ก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียนเพื่อการบรรลุวิสัยทัศน์ "การนำพาการสหกรณ์ก้าวสู่ประชาคมอาเซียนเพื่อประโยชน์ของสมาชิกตามอัตลักษณ์ของการเป็นองค์การธุรกิจฐานสังคม" ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 : ใช้กลไกการสหกรณ์เป็นยุทธศาสตร์ในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนในกลุ่มของผู้มีศรัทธาและเชื่อมั่นในคุณค่าสหกรณ์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 : ปรับโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการใช้สหกรณ์เป็นกลไกในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 : กำหนดเป็น Agenda ของสหกรณ์ จัดทำ Roadmap เพื่อการยกระดับธุรกิจสหกรณ์ด้วยการเชื่อมโยงพันธมิตรภายใต้โซ่อุปทาน เพื่อสร้างความสามารถในธุรกิจสหกรณ์และการนำประโยชน์สู่สมาชิกตามอัตลักษณ์ของการเป็นองค์การธุรกิจฐานสังคม

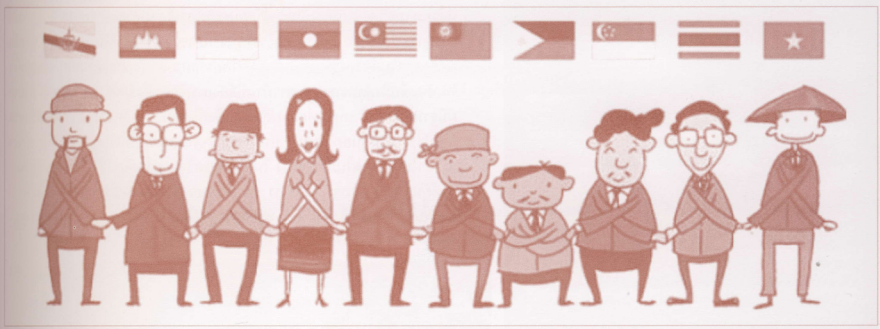
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 : ปฏิรูประบบการเรียนรู้แก่ประชาชนและผู้นำสหกรณ์ในทุกระดับ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและมีสมรรถนะในการเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนภายใต้กลไกของการสหกรณ์อย่างทั่วถึง

แผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการสหกรณ์ก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน

บทส่งท้าย

ก้าวสำคัญของสหกรณ์ไทยสู่ประชาคมอาเซียนนั้น มีประเด็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การใช้กลไกการสหกรณ์เป็นยุทธศาสตร์ในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนในกลุ่มของผู้มีศรัทธาและเชื่อมั่นในคุณค่าสหกรณ์ ปรับโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการใช้สหกรณ์เป็นกลไกในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน จัดทำ Roadmap เพื่อการยกระดับธุรกิจสหกรณ์ด้วยการเชื่อมโยงพันธมิตรภายใต้โซ่อุปทานกับภาคีพันธมิตร เพื่อสร้างความสามารถในธุรกิจสหกรณ์และการนำประโยชน์สู่สมาชิกตามอัตลักษณ์ของการเป็นองค์การธุรกิจฐานสังคม และปฏิรูประบบการเรียนรู้แก่ประชาชนและผู้นำสหกรณ์ในทุกระดับ เพื่อสร้างรู้ ความเข้าใจและมีสมรรถนะในการเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนภายใต้กลไกของการสหกรณ์อย่างทั่วถึง เพื่อการบรรลุวิสัยทัศน์ “การนำพาการสหกรณ์ก้าวสู่ประชาคมอาเซียนเพื่อประโยชน์ของสมาชิกตามอัตลักษณ์ของการเป็นองค์การธุรกิจฐานสังคม”

กรอบคิดและกรอบแนวทางเชิงยุทธศาสตร์ที่นำเสนอในที่นี้ เพื่อเป็นทางเลือกของประชาชนที่มีความศรัทธาและเห็นคุณค่าของสหกรณ์ ที่อาจนำมาใช้โดยนำมิติคุณค่าของสหกรณ์มาทบทวน ซึ่งในที่สุดแล้ว เราจะตระหนักได้ดีว่า “สหกรณ์” เป็นวิถีชีวิตที่ดีที่สุดที่คนในสังคมจะหันมาทำความเข้าใจ และลือปฏิบัติ โดยต้องเริ่มจากตัวเอง ที่ต้องทำความเข้าใจและเข้าถึง “คุณค่าสหกรณ์” และอัตลักษณ์ของการเป็นองค์การธุรกิจฐานสังคมของสหกรณ์ให้ชัดเจน ตลอดจนการร่วมมือกับภาคีพันธมิตรที่ตระหนักเห็นคุณค่าสหกรณ์และมีเป้าหมายร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2553. แผนพัฒนาการเกษตรภายใต้ช่วงเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2554-2559).

กระทรวงอุตสาหกรรม. 2552. แผนแม่บทกระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ. 2553-2557.

คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ. 2550. แผนพัฒนาการสหกรณ์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2550-2554). (ม.ป.ท.).

ธนิต โสรัตน์. 2554. เส้นทางแห่งโอกาสและการเตรียมพร้อมสำหรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” เอกสารประกอบการบรรยาย ณ ธนาคารแห่งประเทศไทย. 3 ตุลาคม 2554.

สุริยน วิจิตรเลขการ. 2555. การเตรียมความพร้อมภาคการเกษตรสู่ประชาคมอาเซียน ปี 2558. เอกสารประกอบการสัมมนาเวทีเสวนาวิชาการ ณ โรงแรมรามาการ์เด้นส์. สำนักงานเลขาธิการอาเซียน, 29 มีนาคม 2555.

แถลงการณ์ของประธานอาเซียนในโอกาสการประชุมสุดยอด ครั้งที่ 14 เมื่อ 28 กุมภาพันธ์- 1 มีนาคม 2552. (Online). 2552. สืบค้นจาก : www.thaigov.go.th. [4 พฤษภาคม 2554]

ASEAN Roadmap for the Attainment of the Millennium Development Goals. (Online). สืบค้นจาก : www.aseansec.org/documents/19th/20summit/MDG-Roadmap.pdf. [4 พฤษภาคม 2554]